

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja
Marszałek Senatu

Druk nr 3486

Warszawa, 9 maja 2019 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

zgodnie z art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. mam zaszczyt przekazać Panu Marszałkowi podjętą przez Senat na 78 posiedzeniu w dniu 9 maja 2019 r. uchwałę w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy

- o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy wraz z projektem tej ustawy.

Projekt ustawy stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Jednocześnie pragnę poinformować, że Senat upoważnił senatora Aleksandra Szweda do reprezentowania Senatu w dalszych pracach nad tym projektem.

Z poważaniem

(-) Stanisław Karczewski

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 9 maja 2019 r.

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny
i opiekuńczy**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Jednocześnie upoważnia senatora Aleksandra Szweda do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

Stanisław KARCZEWSKI

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682, z 2018 r. poz. 950 oraz z 2019 r. poz. 303) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 61¹⁴ § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Dziecko może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie macierzyństwa w ciągu trzech lat od osiągnięcia pełnoletności. Jeżeli dziecko powzięło wiadomość o okoliczności, o której mowa w art. 61¹² § 1, po osiągnięciu pełnoletności, termin ten zaczyna biec od dnia, w którym dziecko dowiedziało się o tej okoliczności.”;

2) w art. 70 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Dziecko po dojściu do pełnoletności może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki, nie później jednak niż w ciągu trzech lat od osiągnięcia pełnoletności. Jeżeli dziecko powzięło wiadomość o okoliczności, o której mowa w art. 67, po osiągnięciu pełnoletności, termin ten zaczyna biec od dnia, w którym dziecko dowiedziało się o tej okoliczności.”;

3) w art. 81 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Z żądaniem tym dziecko może wystąpić po dojściu do pełnoletności, nie później jednak niż w ciągu trzech lat od jej osiągnięcia. Jeżeli dziecko powzięło wiadomość o okoliczności, o której mowa w § 1, po osiągnięciu pełnoletności, termin ten zaczyna biec od dnia, w którym dziecko dowiedziało się o tej okoliczności.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Cel projektowanej ustawy

Projektowana ustawa o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ma na celu dostosowanie systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 maja 2018 r. (sygn. akt SK 18/17), stwierdzającego niezgodność art. 70 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682; dalej jako k.r.o.) z Konstytucją. Sentencja powołanego orzeczenia została opublikowana w Dz. U. z dnia 19 maja 2018 r. poz. 950. Pełny tekst rozstrzygnięcia wraz z uzasadnieniem ukazał się w OTK ZU A poz. 25.

2. Przedmiot i istota wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego

2.1. Trybunał orzekł, że art. 70 § 1 k.r.o. w zakresie, w jakim określa termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki niezależnie od daty powzięcia wiadomości przez pełnoletnie dziecko o tym, że nie pochodzi od męża matki, jest niezgodny z art. 30 w zw. z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2.2. Art. 70 § 1 k.r.o. brzmi następująco: „Dziecko po dojściu do pełnoletności może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki, nie później jednak niż w ciągu trzech lat od osiągnięcia pełnoletności.”

Podstawowym sposobem ustalenia ojcostwa dziecka jest przyjęte w art. 62 § 1 k.r.o. domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki. Dotyczy to dzieci urodzonych w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, z wyjątkiem wszakże sytuacji, gdy dziecko urodziło się po upływie trzystu dni od orzeczenia separacji. Z kolei art. 62 § 2 k.r.o. statuuje domniemanie prawne, które znajduje zastosowanie w przypadku zawarcia przez matkę nowego małżeństwa przed upływem wyżej wymienionego terminu trzystu dni od ustania bądź unieważnienia pierwszego małżeństwa. Zgodnie z nim, prawna więź filiacji powstaje wówczas między dzieckiem i drugim mężem matki, chyba że dziecko urodziło się w następstwie procedury medycznie wspomaganey prokreacji, na którą wyraził zgodę pierwszy mąż matki. Stosownie do art. 62 § 3 k.r.o. domniemania z art. 62 § 1 i 2 k.r.o. mogą zostać obalone wyłącznie na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa.

Zaprzeczenie ojcostwa następuje przez wykazanie, że mąż matki nie jest ojcem dziecka (art. 67 k.r.o.). Legitymacja do wytoczenia omawianego powództwa przysługuje mężowi matki (art. 63 k.r.o.), matce (art. 69 § 1 k.r.o.), dziecku, a także prokuratorowi (art. 86 k.r.o.). Podobnie jak w przypadku dziecka, możliwość wystąpienia z tego typu żądaniem przez męża matki oraz przez samą matkę jest ograniczone terminem (6 miesięcy, odpowiednio, od dnia

dowiedzenia się o urodzeniu dziecka i od urodzenia dziecka). Tylko prokurator może skutecznie wytoczyć powództwo w każdym czasie.

Od uprzedniego obalenia domniemania pochodzenia dziecka od męża matki uzależnione jest ustalenie ojcostwa zgodnie z prawdą biologiczną. Dzieje się to przez uznanie ojcostwa albo na mocy orzeczenia sądu (art. 72 § 1 k.r.o.). Co ważne: dochodzenie przez pełnoletnie dziecko sądowego ustalenia ojcostwa, w odróżnieniu od zaprzeczenia ojcostwa, nie jest już obwarowane żadnym terminem ustawowym (art. 84 k.r.o.).

Reasumując: powództwo o zaprzeczenie ojcostwa stanowi jedyny prawem przewidziany mechanizm obalenia domniemania prawnego pochodzenia od męża matki. Jeżeli powodem ma być dziecko, to powództwo to musi zostać wytoczone przed upływem terminu zawitego, określonego w art. 70 § 1 k.r.o.

2.3. Na gruncie konstytucyjnym można mówić o istnieniu prawa podmiotowego każdego człowieka do poznania i prawnego uznania własnej tożsamości biologicznej. Prawo to jest „szczególnym, osobistym konstytucyjnym prawem podmiotowym” (tak TK w wyroku wydanym w sprawie K 18/02). Pozostaje ono w ścisłym związku z prawem do prawnej ochrony godności człowieka (art. 30 Konstytucji), a także z prawem do prawnej ochrony życia prywatnego i rodzinnego (art. 47 Konstytucji). „Możliwość ustalenia swoich korzeni i zidentyfikowania przodków zgodnie z prawdą biologiczną warunkuje (...) możliwość rozwijania swojej osobowości i relacji z innymi osobami przy pełnym rozeznaniu co do okoliczności poczęcia i narodzin oraz pochodzenia biologicznego. Ostatecznie bowiem świadomość swojej rzeczywistej tożsamości biologicznej wpływa na decyzje, jakie jednostka podejmuje się w sferze życia osobistego, prywatnego i rodzinnego [pisownia oryginalna]. Wpływa ponadto na jakość stosunków emocjonalnych w rodzinie”.

Aczkolwiek – jak zaznaczył Trybunał – „zasada prymatu rodziny naturalnej i więzi biologicznych jako podstawy kształtowania stosunków rodzinnych nie ma charakteru bezwzględny. Nie w każdych okolicznościach musi ona przeważać nad wartością, jaką są relacje rodzinne ukształtowane już według innego rodzaju kryteriów i zapewniające realizację wartości, takich jak bliskość i stabilność (...) [więzów], bezpieczeństwo dziecka, a także godziwe warunki jego wychowania i rozwoju”.

Rozwiązanie prawne przewidziane w zaskarżonym art. 70 § 1 k.r.o., polegające na zamknięciu drogi dochodzenia zaprzeczenia ojcostwa po upływie 3-letniego terminu zawitego, stanowi niewątpliwie ograniczenie konstytucyjnego prawa do poznania własnych korzeni biologicznych. Niemniej problemem nie jest w tym przypadku fakt, że wraz z upływem trzech lat od osiągnięcia pełnoletności dziecko definitywnie traci możliwość podważenia domniemania prawnego z art. 62 § 1 lub 2 k.r.o., lecz okoliczność, że bieg tego terminu jest

całkowicie oderwany od momentu, w którym zainteresowany dowiedział się o tym, iż nie pochodzi od męża matki.

Według TK, „przyjęcie daty osiągnięcia pełnoletności jako początku terminu zawitego do wytoczenia przez dziecko powództwa o zaprzeczenie ojcostwa wyraża zamiar ustawodawcy ustabilizowania – możliwie szybko i ostatecznie – prawnego statusu dziecka oraz osób pozostających z nim w relacji rodzinnej. Zamiar ten nie jest do końca pozbawiony konstytucyjnego uzasadnienia, ponieważ pewność prawa w zakresie dotyczącym praw stanu [jako składnik porządku publicznego] jest wartością konstytucyjną.” Tyle że pewność prawa rozumiana jako brak możliwości zmiany stanu prawnego po upływie pewnego czasu nie powinna automatycznie przeważać nad konstytucyjnym prawem do poznania i prawnego uznania swojego pochodzenia w zgodzie z prawdą biologiczną. „Petryfikowanie stanów prawnych niezgodnych z prawdą biologiczną, zwłaszcza w sytuacjach, w których strony są w stanie wykazać, że stan prawny jest z nią niezgodny, może w niektórych okolicznościach godzić w poczucie sprawiedliwości oraz prowadzić do podważenia zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa.”

Trybunał zastrzegł przy tym, że wynikającego z art. 70 § 1 k.r.o. ograniczenia nie rekompensuje kompetencja prokuratora (w istocie nielimitowana żadnym terminem) w zakresie wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa na mocy art. 86 k.r.o. Przeciwnie, treść art. 86 k.r.o. tylko potwierdza tezę o arbitralności rozwiązania ustawowego uniemożliwiającego samemu dziecku wytoczenie takiego powództwa po upływie 3-letniego terminu zawitego, który w tym przypadku zaczyna biec niezależnie od tego, kiedy dziecko dowiedziało się, że nie pochodzi od męża matki. Nie można mówić o racjonalności rozwiązania ustawowego, skoro stabilizacja sytuacji prawnej, która ma zostać osiągnięta przez odebranie bezpośrednio zainteresowanym, w tym pełnoletniemu dziecku, możliwości wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa, może być w każdym czasie przekreślona z inicjatywy prokuratora. Ponadto decyzja o wytoczeniu powództwa przez prokuratora zależy wyłącznie od samodzielnie przez niego dokonanej oceny przesłanek alternatywnych, jakimi są „dobro dziecka” oraz „ochrona interesu społecznego”. Organ ten nie jest do tego w żaden sposób związany stanowiskiem osoby, która zwróciła się do niego z wnioskiem w tym przedmiocie. I wreszcie, „już sama konieczność ujawniania prokuratorowi faktów z życia rodzinnego, które miałyby świadczyć o pochodzeniu od mężczyzny innego niż mąż matki, wiąże się z ingerencją władzy publicznej w sferę życia prywatnego i rodzinnego.”

Na tle art. 70 § 1 k.r.o. prawo do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa staje się teoretyczne we wszystkich tych sytuacjach, kiedy przed osiągnięciem pełnoletności bądź w ciągu 3 lat, licząc od tej daty, dziecko nie uzyskało wiedzy o okolicznościach mogących świadczyć o tym, że nie pochodzi od męża swojej matki. Przyznany prawem instrument staje się w takim układzie czysto iluzoryczny. Tymczasem, co sąd konstytucyjny wielokrotnie

podnosił, ustawodawca nie może tworzyć konstrukcji normatywnych, które są niewykonalne, stanowią złudzenie prawa i w konsekwencji dają jedynie pozór ochrony interesów jednostki. Nie może on więc doprowadzać do istotnego zawężenia możliwości realizacji formalnie przyznanego jednostce prawa podmiotowego, tak że prowadzi to do powstania swoistego *nudum ius*, które wskutek tego staje się prawem bezprzedmiotowym.

Z tych względów Trybunał uznał, że art. 70 § 1 k.r.o. nie zapewnia należytej ochrony prawnej życia prywatnego i rodzinnego oraz godzi w istotę prawa do decydowania o życiu osobistym, a tym samym jest niezgodny z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Jednocześnie przepis ten, jako zawierający arbitralną regulację prawną, która jest barierą dla poznania i prawnego uznania prawdziwej tożsamości biologicznej jednostki, narusza prawo do ochrony godności zagwarantowane w art. 30 Konstytucji.

3. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

W końcowym fragmencie uzasadnienia Trybunał podniósł, że „[p]o wejściu w życie (...) wyroku termin do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o zaprzeczenie ojcostwa będzie musiał być liczony od daty, w której dziecko to dowiedziało się, że nie pochodzi od męża swojej matki. W przypadku natomiast dziecka, które dowiedziało się o swoim rzeczywistym pochodzeniu przed dojściem do pełnoletności, termin liczony będzie nadal od dnia osiągnięcia przez nie pełnoletności”.

Nie oznacza to jednak, że ustawodawca może czuć się zwolniony z obowiązku prawidłowego, tj. zgodnego z Konstytucją, unormowania początku biegu terminu do wytoczenia przez dziecko powództwa o zaprzeczenie ojcostwa. Wymaga tego bowiem nade wszystko względ na zasadę ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. W szczególności chodzi o to, że adresatami regulacji z art. 70 § 1 k.r.o. – co do zasady – nie są osoby, od których można by wymagać znajomości orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Równocześnie nie da się pominąć tego, że zrekonstruowana przez TK norma prawna dotyczy żywotnych interesów takich osób.

Dodatkowym argumentem za podjęciem prac legislacyjnych jest to, że analogiczne rozwiązanie prawne związane z terminem zawitym liczonym *a tempore facti* występuje jeszcze w dwóch innych przepisach k.r.o., a mianowicie:

– art. 61¹⁴ § 1 determinującym termin do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa w sytuacji, gdy w jego akcie urodzenia jest wpisana jako matka kobieta, która go nie urodziła (por. art. 61¹² § 1 k.r.o.) oraz

– art. 81 § 2 określającym z kolei termin do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa dokonanego przez mężczyznę, który nie jest jego ojcem (art. 81 § 1).

Zważywszy na charakter zarzutów, jakie zostały postawione art. 70 § 1 k.r.o., można przyjąć,

że również w razie zaskarżenia wskazanych norm prawnych doszłoby do ich derogacji.

Dlatego też proponuje się, aby bieg 3-letniego terminu do wytoczenia przez dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa albo ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa został określony w identyczny sposób, jak w przypadku zaprzeczenia ojcostwa, a przy tym by znowelizowane art. 61¹⁴ § 1, art. 70 § 1 i art. 81 § 2 k.r.o. uwzględniały w pełni sugestię sformułowaną w wypowiedzi Trybunału. Termin 3-letni będzie zatem liczony od osiągnięcia przez dziecko pełnoletności, chyba że o rozbieżności między prawnie ustaloną więzią filiacji a więzią biologiczną dziecko dowie się dopiero po osiągnięciu pełnoletności. W takiej sytuacji dla rozpoczęcia biegu terminu miarodajna będzie data dowiedzenia się przez zainteresowanego o okoliczności stanowiącej podstawę do wytoczenia powództwa.

Ponieważ wskazania TK powinny być możliwie szybko zrealizowane w odniesieniu do instytucji zaprzeczenia macierzyństwa oraz ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa, w art. 2 projektowanej ustawy zaproponowano standardową *vacatio legis*.

4. Konsultacje

Nadesłane w ramach konsultacji opinie i uwagi są zamieszczone na senackiej stronie internetowej.

Wyniki konsultacji przedstawiono w Ocenie Skutków Regulacji.

5. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Zakres przedmiotowy projektowanej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Tytuł projektu: <i>Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy</i>	Data sporządzenia: 11 kwietnia 2019 r.
Przedstawiciel wnioskodawcy: senator Aleksander Szwed	Źródło: wyrok TK
Osoby odpowiedzialne za projekt w Biurze Legislacyjnym: Danuta Drypa, legislator, tel. 22 694 9192 Katarzyna Konieczko, ekspert ds. legislacji, tel. 22 694 9557 Marian Fałek, ekspert ds. OSR, tel. 22 694 9097	Nr druku: 1059, 1059S

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 16 maja 2018 r. (sygn. akt SK 18/17) stwierdził niezgodność art. 70 § 1 *ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (Dz. U. z 2017 r. poz. 682; dalej jako k.r.o.) z Konstytucją. Trybunał orzekł, że przepis ten w zakresie, w jakim określa termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki niezależnie od daty powzięcia wiadomości przez pełnoletnie dziecko o tym, że nie pochodzi od męża matki, jest niezgodny z Konstytucją RP. Problem jest, że bieg tego terminu jest całkowicie oderwany od momentu, w którym zainteresowany dowiedział się o tym, iż nie pochodzi od męża matki. Rozwiązanie prawne przewidziane w zaskarżonym art. 70 § 1 k.r.o., które zamyka drogę dochodzenia zaprzeczenia ojcostwa po upływie 3 – letniego terminu zawitego, stanowi ograniczenie konstytucyjnego prawa do poznania własnych korzeni biologicznych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt.

W związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego rekomenduje się przyjęcie projektu *ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, w którym proponuje się następujące rozwiązania:

- dziecko po dojściu do pełnoletności może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki, nie później jednak niż w ciągu trzech lat od osiągnięcia pełnoletności. Jeżeli jednak powzięło wiadomość, iż nie pochodzi od męża matki po osiągnięciu pełnoletności, termin ten zaczyna biec od dnia, w którym dziecko dowiedziało się o tej okoliczności,
- bieg 3 – letniego terminu do wytoczenia przez dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa albo ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa określa się w identyczny sposób, jak w przypadku zaprzeczenia ojcostwa.

Oczekuje się, że przedmiotowa regulacja umożliwi prawne potwierdzenie tożsamości biologicznej, dostosuje system prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
obywatele RP po ukończeniu 18 roku życia			prawo wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki, macierzyństwa albo ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa
sądy rejonowe	321	GUS <i>Rocznik Statystyczny 2013</i>	rozpatrywanie spraw o zaprzeczenie ojcostwa, macierzyństwa albo ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji.

Projekt ustawy został przesłany do konsultacji: Ministrowi Sprawiedliwości, Ministrowi Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Rzecznikowi Praw Obywatelskich, Rzecznikowi Praw Dziecka oraz do Krajowej Rady Sądownictwa, Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Stowarzyszenia Prokuratorów „Lex Super Omnia”, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Krajowej Rady Radców Prawnych, Naczelnej Rady Adwokackiej. Konsultacje trwały od 18 stycznia 2019 r. do 8 lutego 2019 r.

Minister Sprawiedliwości poinformował, że mając na względzie planowane zmiany legislacyjne obejmujące problematykę zawartą w projekcie senackim, a nadto znacznie ją rozszerzające, nie wydaje się uzasadnione kontynuowanie prac nad opiniowanym projektem.

Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej stwierdził, że proponowana zmiana ustawy prawidłowo odnosi się do skutków prawnych wyroku Trybunału Konstytucyjnego, przez co trafnie sugeruje się dokonanie zmiany normatywnej mającej stanowić wykonanie tego orzeczenia, wątpliwości nie budzi przy tym przyjęty przez wnioskodawców zakres zmian. Zgłoszona uwaga dotyczy odesłania zawartego w art. 70 § 1 k.r.o. wraz z alternatywnymi propozycjami zmiany tego przepisu.

Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził, że budzi wątpliwość prawidłowość odesłania w proponowanej treści art. 70 § 1 do art. 62 § 1 albo § 2, wyraził opinię, że bardziej jednoznaczne i zgodne z zasadami prawidłowej legislacji będzie odesłanie do art. 67; zaproponował sposoby redakcji treści przepisu.

Komisja Legislacyjna Naczelnej Rady Adwokackiej wyraziła pogląd, że nowelizację należy uznać za potrzebną i – z zastrzeżeniem dotyczącym odesłania ustawowego wskazanego w znowelizowanym art. 70 § 1 k. r. o. – prawidłową.

Stowarzyszenie Prokuratorów „Lex Super Omnia” oświadczyło, iż nie zgłasza uwag do przedmiotowego aktu prawnego, zaprezentowane rozwiązania w aspekcie merytorycznym oraz legislacyjnym nie budzą wątpliwości.

Rzecznik Praw Dziecka poinformował, że nie zgłasza uwag do przedmiotowego projektu na tym etapie legislacyjnym.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz Krajowa Rada Sądownictwa poinformowali, że nie zgłaszają uwag do projektu ustawy.

Uwzględniona została uwaga dotycząca zasadności odesłania w proponowanym art. 70 § 1 k.r.o do art. 67 k.r.o.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych.

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wydatki ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Przedmiotowa ustawa nie będzie wpływała na dochody i wydatki sektora finansów publicznych, gdyż prawdopodobnie nieduży będzie wzrost liczby spraw o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki, macierzyństwa albo ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, które sądy będą musiały rozpatrzyć po wejściu w życie regulacji.

Uzasadnienie: Po zmianach ustrojowych z przełomu lat 80. i 90 XX w., nastąpiły przemiany społeczno – obyczajowe, wzrost udziału urodzeń pozamałżeńskich. W latach 1960-1984 wskaźnik urodzeń pozamałżeńskich był niższy od 5% rocznie, w 1990 r. wyniósł 6,2%. W kolejnych latach obserwowano przyspieszony wzrost odsetka urodzeń pozamałżeńskich wśród ogółu urodzeń żywych, obecnie średnio co czwarte dziecko.

Tabela nr 1: Odsetek urodzeń pozamałżeńskich wśród wszystkich urodzeń żywych [%].

1980	1990	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014
4,8	6,2	12,1	18,5	20,6	21,2	22,3	23,4	24,2

Źródło: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, „Ustalenie ojcostwa przez sąd z rozstrzygnięciem o władzy rodzicielskiej ojca (Raport z badania orzecznictwa)”, prof. dr hab. Elżbieta Holewińska – Łapińska.

Jednakże, na podstawie badań przeprowadzonych w latach 1977-1978 oraz 2001-2004 wynika, że udział spraw o unieważnienie uznania przez osobę uznaną był na niskim poziomie, ok. 2%, dlatego istnieją podstawy wnioskować, że po wejściu w życie regulacji prawdopodobnie nieduży będzie wzrost pozwów o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki, macierzyństwa albo ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, które sądy będą musiały rozpatrywać.

Tabela nr 2: Badanie pilotażowe. Liczba spraw o unieważnienie uznania i oddalenie powództwa w latach 1977-1978 i 2001 – 2004.

Powód	unieważnienie uznania		oddalenie powództwa	
	1977-1978	2001-2004	1977-1978	2001-2004
Prokurator	21	18	3	-
Uznający	10	6	50	25
Osoba uznana	1	1	-	-
Matka uznanego dziecka	1	-	4	2
Razem	33	25	57	27

Źródło: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, „Unieważnienie uznania dziecka i stwierdzenie nieważności uznania w praktyce sądowej w okresie 1 lipca 2000 r. – 30 czerwca 2004 r. Komunikat o wynikach badań”, prof. dr hab. Elżbieta Holewińska – Łapińska

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe.

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	0	0	0	0	0	0	0
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0	0	0	0	0	0	0
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0	0	0	0	0	0	0
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Przedmiotowa ustawa nie będzie oddziaływać na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie dużych podmiotów gospodarczych oraz klasyfikowanych do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Regulacja zapewni prawne potwierdzenie tożsamości biologicznej.						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń								

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu.

nie dotyczy

9. Wpływ na rynek pracy.

Brak skutków.

10. Wpływ na pozostałe obszary.

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne:

demografia
 mienie państwowe

informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Brak wpływu

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego.

Przepisy projektu będą miały zastosowanie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia ustawy.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Z uwagi na cel regulacji nie zachodzi konieczność dokonania ewaluacji ustawy.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.).

Brak

Warszawa, 14 maja 2019 r.

BAS-WAPM-929/19

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (przedstawiciel wnioskodawców: senator Aleksander Szwed)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 r. poz. 32, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Przedłożony do zaopiniowania projekt ustawy (dalej: projekt ustawy) zawiera przepisy nowelizujące ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682 ze zm., dalej: KRO). Projekt ustawy zmierza do zmiany przepisów ustalających terminy, w których dziecko może wytoczyć powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa (art. 61¹⁴ § 1 KRO), o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki (art. 70 § 1 KRO) oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa (art. 81 § 2 KRO).

Projekt ustawy ma na celu dostosowanie systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 maja 2018 r. (sygn. akt SK 18/17) stwierdzającego niezgodność art. 70 § 1 KRO z Konstytucją. Trybunał orzekł w nim, że art. 70 § 1 KRO w zakresie, w jakim określa termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki niezależnie od daty powzięcia wiadomości przez pełnoletnie dziecko o tym, że nie pochodzi od męża matki, jest niezgodny z art. 30 w zw. z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 70 § 1 KRO nie zapewnia należytej ochrony prawnej życia prywatnego i rodzinnego oraz godzi w istotę prawa do decydowania o życiu osobistym. Przepis ten, w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, zawierał arbitralną regulację prawną, która była barierą dla

poznania i prawnego uznania prawdziwej tożsamości biologicznej, czym naruszał prawo do ochrony godności dziecka. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że po jego wejściu w życie, termin do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o zaprzeczenie ojcostwa będzie musiał być liczony od daty, w której dziecko dowiedziało się, że nie pochodzi od męża matki. Natomiast w przypadku dziecka, które dowiedziało się o swoim rzeczywistym pochodzeniu biologicznym przed dojściem do pełnoletniości, termin będzie nadal liczony od dnia osiągnięcia przez nie pełnoletniości.

W wykonaniu tego wyroku projektodawca postanowił dokonać nowelizacji art. 70 § 1 KRO, którego niezgodność z Konstytucją stwierdził Trybunał Konstytucyjny w powyżej wskazanym wyroku z dnia 16 maja 2018 r. W projekcie ustawy projektodawca zmierza również do dokonania nowelizacji dwóch innych przepisów KRO zawierających analogiczne rozwiązania prawne, związane z terminem zawitym liczoną *a tempore facti*. Projektodawca proponuje dokonać zmiany art. 61¹⁴ § 1 KRO, który określa termin do wytoczenia, przez pełnoletnie dziecko, powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa w sytuacji, gdy w jego akcie urodzenia jest wpisana jako matka kobieta, która go nie urodziła. Dąży również do nowelizacji art. 81 § 2 KRO, który ustala termin do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa dokonanego przez mężczyznę, który nie jest jego ojcem. W ten sposób projektodawca zamierza zapewnić, aby bieg trzyletniego terminu do wytoczenia przez dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa oraz ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa był określany w identyczny sposób, co w przypadku zaprzeczenia ojcostwa. Termin ten będzie liczony od osiągnięcia przez dziecko pełnoletniości, chyba że o rozbieżności pomiędzy prawnie ustaloną więzią filiacji a więzią biologiczną dziecko dowie się dopiero po osiągnięciu pełnoletniości. Wówczas termin ten rozpocznie swój bieg w dniu dowiedzenia się przez zainteresowane dziecko o okoliczności stanowiącej podstawę do wytoczenia powództwa.

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dnia od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Przepisy UE nie określają terminów, w których dziecko może wytoczyć powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki ani o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Projekt ustawy nie zawiera przepisów objętych zakresem prawa UE.

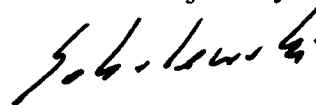
4. Konkluzja

Senacki projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie zawiera przepisów objętych zakresem prawa UE.

Autor:

dr hab. Justyna Łacny
ekspert ds. legislacji
w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski

Deskrytory bazy REX: kodeks rodzinny i opiekuńczy, Trybunał Konstytucyjny

Warszawa, 14 maja 2019 r.

BAS-WAPM-930/19

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu
– czy senacki projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i
opiekuńczy (przedstawiciel wnioskodawców: senator Aleksander Szwed)
jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej**

Przedłożony do zaopiniowania projekt ustawy (dalej: projekt ustawy) zawiera przepisy nowelizujące ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682 ze zm., dalej: KRO). Projekt ustawy zmierza do zmiany przepisów ustalających terminy, w których dziecko może wytoczyć powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa (art. 61¹⁴ § 1 KRO), o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki (art. 70 § 1 KRO) oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa (art. 81 § 2 KRO).

Projekt ustawy ma na celu dostosowanie systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 maja 2018 r. (sygn. akt SK 18/17) stwierdzającego niezgodność art. 70 § 1 KRO z Konstytucją. Trybunał orzekł w nim, że art. 70 § 1 KRO w zakresie, w jakim określa termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki niezależnie od daty powzięcia wiadomości przez pełnoletnie dziecko o tym, że nie pochodzi od męża matki, jest niezgodny z art. 30 w zw. z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 70 § 1 KRO nie zapewnia należytej ochrony prawnej życia prywatnego i rodzinnego oraz godzi w istotę prawa do decydowania o życiu osobistym. Przepis ten, w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, zawierał arbitralną regulację prawną, która była barierą dla poznania i prawnego uznania prawdziwej tożsamości biologicznej, czym naruszał prawo do ochrony godności dziecka. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że po jego wejściu w życie, termin do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o zaprzeczenie ojcostwa będzie musiał być liczony od daty, w której dziecko dowiedziało się, że nie pochodzi od męża matki. Natomiast w przypadku dziecka, które dowiedziało się o swoim

rzeczywistym pochodzeniu biologicznym przed dojściem do pełnoletności, termin będzie nadal liczony od dnia osiągnięcia przez nie pełnoletności.

W wykonaniu tego wyroku projektodawca postanowił dokonać nowelizacji art. 70 § 1 KRO, którego niezgodność z Konstytucją stwierdził Trybunał Konstytucyjny w powyżej wskazanym wyroku z dnia 16 maja 2018 r. W projekcie ustawy projektodawca zmierza również do dokonania nowelizacji dwóch innych przepisów KRO zawierających analogiczne rozwiązania prawne, związane z terminem zawitym liczonym *a tempore facti*. Projektodawca proponuje dokonać zmiany art. 61¹⁴ § 1 KRO, który określa termin do wytoczenia, przez pełnoletnie dziecko, powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa w sytuacji, gdy w jego akcie urodzenia jest wpisana jako matka kobieta, która go nie urodziła. Dąży również do nowelizacji art. 81 § 2 KRO, który ustala termin do wytoczenia przez pełnoletnie dziecko powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa dokonanego przez mężczyznę, który nie jest jego ojcem. W ten sposób projektodawca zamierza zapewnić, aby bieg trzyletniego terminu do wytoczenia przez dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa oraz ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa był określany w identyczny sposób, co w przypadku zaprzeczenia ojcostwa. Termin ten będzie liczony od osiągnięcia przez dziecko pełnoletności, chyba że o rozbieżności pomiędzy prawnie ustaloną więzią filiacji a więzią biologiczną dziecko dowie się dopiero po osiągnięciu pełnoletności. Wówczas termin ten rozpocznie swój bieg w dniu dowiedzenia się przez zainteresowane dziecko o okoliczności stanowiącej podstawę do wytoczenia powództwa.

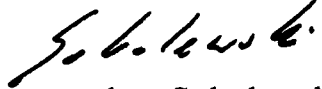
Projekt ustawy nie jest objęty zakresem prawa UE i nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE.

Senacki projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy **nie jest** projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Autor:

dr hab. Justyna Łacny
ekspert ds. legislacji
w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Przemysław Sobolewski